

válasz mindenekelőtt a cselekvéshez, a politikai hagyomány a politikai cselekvéshez kötődik. A hagyományteremtés nem a múlt megértésére, leírására irányul, hanem a múlt értelmezésére egy, politikai értékek és érdekek által meghatározott „látószög” és céltételezés alapján. Így van ez akkor is, ha egy politikai erő önmagának, s akkor is, ha ellenfelének teremti meg a hagyományt. Tehát nem a múlt, hanem a jelenre és a jövőre irányul. Ezért gondoljuk, hogy a hagyomány a politika és nem a történettudomány kategóriája, e tevékenység nem a tudományos, hanem a

politikai gondolkodás körébe tartozik, ezen belül értelmezhető.

Megelégedésünkre szolgál, hogy a kötet tanulmányai jórészt mentesek a tudományon kívüli szempontoktól. A történettudomány eredményeit foglalják össze a szélesebb olvasóközönség számára, s ez akkor is jó eredmény, ha nem kapunk választ a mi a magyar jobboldali hagyomány kérdésére. (*Romsics Ignác szerk.: A magyar jobboldali hagyomány, 1900-1948, Osiris Kiadó, 2009., 576 oldal*)

Schlett István
egyetemi tanár

Versengő városok.

A várostárségi versenyképesség társadalmi tényezői

A Dialóg Campus Kiadó *Studia Regionum* sorozatának legújabb kötete a várostárségi versenyképesség társadalmi tényezőit elemzi. A szerkesztő, Szirmai Viktória professzor asszony valóban alkotó szerkesztő volt. Felvázolt egy tanulmányértékű kutatási koncepciót erős nemzetközi szakirodalmi, elméleti és módszertani megalapozással – ez az első fejezet –, szervezett egy tizenkét főből álló kutatócsoportot – még csak nem is volt babonás, hogy vele együtt tizenhárman voltak –, és sokoldalú vizsgálattal kerestek választ az alapvető kérdésre: a globalizált világ városainak gazdasági versengése milyen társadalmi feltételek között sikeres, és a gazdasági sikert milyen társadalmi konfliktusok kísérhetik, gyengíthetik? A válasz elméletileg jól alátámasztott, és gyakorlati hasznú is: a vizsgálat kilenc, százezer lakosúnál népesebb magyar város várostárségi részletes elemzésén s összehasonlításán alapul, jól illusztrálva, hogy a társadalomtudományi kutatásokban az

alapkutatások alkalmazhatóvá tétele (a fejlesztési kutatás) viszonylag egyszerűen összekapcsolható folyamat. Itt azért megjegyzendő, hogy nemzetközi összehasonlításban csak egyetlen nagyvárosi régióról beszélhetünk (a budapestiről), a többi: viszonylag kis városok vonzásterületükkel, melyek az agglomerációvá válás különböző szintjéig jutottak csak el. A magyar városhálózat vizsgálatában természetesen indokolt e hazai városközpontok s vonzásterületük összehasonlító elemzése – még ha a nagyvárostárségi kifejezés (így, egybeírva) sérti a nyelvérzékemet.

A vizsgálati cél nagyon időszerű. A gazdasági versenyképesség vizsgálata ugyancsak elterjedt, a vállalati szinttől a nemzetgazdasági vagy multinacionális szintekig. A regionális tudományok művelői régiók és városok gazdasági versenyképességét mérlegetik. E témában hazánkban is számos értékes mű született, hadd említsem, a teljesség igénye nélkül, Beluszky Pál, Horváth Gyula, Lengyel Imre, Nemes Nagy József, Rechnitzer János munkásságát. A versenyképességet, jól ismertén, olyan gazdasági mutatók mérhetik, mint a gazdaság ágazati szerkezete, a tudásalapú ágazatok jelentősége, a munkaerő

képzettsége, az exporthányados stb. A gazdasági verseny befektetőért, piacokért, transznacionális hálózatok csomópontjaiért, végső soron, profitmaximalizálásért folyik. Ám a versenyben – minden versenyben – vannak győztesek és vesztesek. Úgy tűnik, egyre több a vesztes: a globális hálózatokból kinnrekedő városok, a sikeres városokban is az emelkedő ágazatokból – esetenként a helyi városi társadalomból – kiszoruló, a várostesten belül szegregálódó társadalmi csoportok. A gazdasági haszon maximalizálásának egyoldalúsága szaporodó társadalmi konfliktusokat okoz, roncsoolja a társadalom szövetét, ami a gazdasági sikert hosszú távon aláássa, közgazdasági szakszóval, negatív externáliákat jelentenek. A jelen világgazdasági válság ezt jól igazolja. Ezért nagyon időszerű a versenyképesség társadalmi tényezőinek alapos vizsgálata. Csak a társadalmilag (és környezeti szempontból) fenntartható gazdasági versenyképesség lehet tartós és sikeres, amint ezt a LEADER-program is megfogalmazza.

A kutatási megközelítésben számomra rokonszenves volt az erős terepi munka. A kutatók a vizsgált településeket nem statisztikai adatsoroknak vagy tervdokumentációnak tekintették, hanem sokszínű, rétegzett, sokféle véleményű helyi társadalmaknak, életeli épített környezetnek. Több mint 5200 kérdőívet vettek fel és értékelték ki, 180 mélyinterjút készítettek. Megvizsgálták a kilenc várostárségi belső társadalmi-térbeli egyenlőtlenségeit (III. fejezet). Megismertették a helyi társadalom konfliktusérzékenységét, a konfliktusokra adott válaszokat (IV. fejezet). Nagyon eredeti az V. fejezet: a helyi elit versenyképesség-felfogásával, a civil szervezetek működésével, a lakosság városával kapcsolatos elégedettségével foglalkozik. Nem gyakori eset, hogy nemcsak a kutatók véleményét

ismerjük meg a városok versenyképességéről, hanem a helyben élőket is; e kétféle vélemény nem mindég esik egybe. Akarnak-e a helybeliek versengeni s mely célokért? Jellemző például, hogy a lakossági kérdőívek kiértékelése szerint csak nagyon kevesen kötik össze a település fejlődését a helyi gazdaság teljesítőképességével, a multinacionális vállalatok letelepítésétől pedig kifejezetten idegenkednek. A város fejlődése szempontjából a válaszadók a legfontosabbnak a város szeretetét vélik (hogy lakói szeressenek ott élni), azután – sorrendben – a közbiztonságot, az életminőség javítását és az egészségügyi ellátás színvonalát. Csupán az elégedettség listán jelenik meg előkelő helyen gazdasági szempont: sokan elégedetlenek a munkalehetőségekkel. A nagyvárosi elit véleményében (az elit tagjaival mélyinterjúk készültek) már erős a gazdasági szempont: a legfontosabbnak a helyi kis- és középvállalatok támogatását tartják, s előkelő helyen áll a felsőoktatási intézmények, a K+F szektor jelenléte, fejlettsége is. Unikális annak vizsgálata is, hogy hogyan változnak a vélemények, preferenciák a nagyvárosi régiókon belül, attól függően, hogy a válaszadó hol lakik: a belvárosban, az átmeneti övezetben, külvárosban; fejlett vagy elmaradott városkörnyéki településekben. Versenyképességi sorrendet is felállítottak a kilenc nagyvárosi térség között. Érdekes a gazdasági és a társadalmi versenyképesség szétválása. A gazdasági versenyképesség szempontjából az elmúlt évtizedben Budapest és Győr egymást váltogatva vezette a mezőnyt, míg a társadalmi versenyképesség szempontjából a fővárosnak csak az ötödik-hatodik hely jutott, jelezve, hogy egyetlen globális nagyvárosunk nemcsak a tőkét s az innovációkat, de a társadalmi konfliktusokat is koncentrálna. A budapesti agglomerációs gyűrű viszont – erős

középosztályi jellege miatt – kiemelkedően a legjobb a társadalmi versenyképességi rangsorban. Továbbá, a nagyon hasznos VI. fejezet a társadalmi-területi egyenlőtlenségek kezelési eszközeivel – konfliktuskezelés, várostervezés – foglalkozik, ezután zárja a kötetet a szerkesztő szép színtézise.

A kötet sokoldalú képet ad a hazai városversenyéről az 1990-es évek közepétől 2006-ig. Lehet, hogy egy most lezáródó világgazdasági korszak dokumentuma lesz. Feltehető,

hogyan jelen válságból való kilábalás után változnak a versenycélok, a módszerek és a hazai nagyvárosok pozíciói is.

A kötet kiválóan szerkesztett, rendkívül korrekt a hivatkozása – talán megérdemelt volna egy név- és tárgymutatót is. (Szirmai Viktória, szerk.: *A várostársadalmi versenyképesség társadalmi tényezői. Studia Regionum. Budapest–Pécs: Dialóg Campus, 2009, 319 p.*)

Enyedi György
az MTA rendes tagja

Augusztusi számunkban a Mosonyi Emilre emlékező cikk fölött sajnálatos tévedés következtében nem az ő, hanem néhai Marosi Sándor portréja szerepelt. Pótlólag közöljük a Mosonyi tanár úrról készült fényképet, s egyben minden érintettől elnézést kér

a Szerkesztőség

CONTENTS

Noam Chomsky is 80

Guest Editor: István Kenesei

István Kenesei: Chomsky in Hungary	1026
István Kenesei: On the Significance of the 80-year Old Noam Chomsky	1031
Ferenc Kiefer: Chomsky and the Research into Linguistic Semantics	1037
Katalin É. Kiss: The 80-year Old Chomsky and the Chomskyan Revolution in Linguistics	1040
Mihály Bródy: Perfection and Elegance in Biolinguistics: Remarks	1048
Balázs Surányi: Problem Shifts in the Chomskyan Theory of Language – Generative Linguistics	1052
Péter Siptár: Chomsky the Phonologist?	1059
László Kálmán: Chomsky's Effect on Linguistics in Artificial Intelligence	1062
Zoltán Bánréti: Chomsky's Influence on Research in Neurolinguistics – The Problem of Reality of Mental Grammar	1064
Csaba Pléh: Chomsky and Psychology	1075
János Kelemen: Chomsky, the Philosopher	1082

Study

Gabriella Satori: Schumann Resonances as Markers of Global Changes	1087
Róbert Márkus – Attila Mócsai – Imre Kacsukovics – Éva Rajnavölgyi: Defence Mechanisms of the Immune System from the View of Darwin's Evolutionary Theory	1093
István Hargittai: Edward Teller in Budapest	1108
Tamás Halmos – Ilona Suba: Correlation between Depression and the Metabolic Syndrome/Type 2 Diabetes	1118
László Garai: Specifically Human Basic Need	1127

Outlook (Júlia Gimes) 1139

Book Review (Júlia Sipos) 1143